

Тетяна Гранчак,

старший науковий співробітник, ORCID 0000-0001-7854-580X,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (м. Київ, Україна)
просп. Голосіївський, 3, Київ, 03039, Україна
e-mail: granchakt@ukr.net

Шкільна бібліотека – провідний інформаційний осередок Нової української школи

Рец. на кн.: **Сучасна шкільна бібліотека: організація роботи** : практ. посіб. / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського ; [авт. кол.: Л. М. Бондар, Н. В. Вараксіна, С. М. Глазунова, Н. Д. Грудініна, Т. В. Добко, Л. М. Дунаєва, Н. Є. Зоріна, С. Г. Коваленко, І. Г. Лобановська, О. Є. Матвійчук, Н. Г. Мацібора, Я. М. Николаєнко, Н. В. Онищенко, О. Г. Помчалова, А. І. Рубан, І. І. Хемчян, О. А. Шило ; наук. ред.: Т. В. Добко, О. Є. Матвійчук, І. Г. Лобановська, І. І. Хемчян]. Київ, 2019. 359 с. (Серія «На допомогу професійній самоосвіті працівників освітянських бібліотек»; вип. 21).

Режим доступу: http://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2019/06/Modern_school_library_2019.pdf

<http://dnpb.gov.ua/ua/?ourpublications=21504#more-21504>

https://lib.iitta.gov.ua/718518/1/Modern_school_library_2019%281%29.pdf

Європейський вектор розвитку України актуалізував потребу модернізації науково-освітньої сфери країни. Однією з ключових декларованих Міністерством освіти і науки реформ стала «Нова українська школа». Вона спрямована на організацію такої школи, яку учні відвідували б із задоволенням, де вони отримували б не лише необхідний у подальшому мінімум знань, а й навички застосування цих знань у практичному житті, формувалися б як активні особистості, готові до відповідального творення свого майбутнього. Невід'ємним компонентом такої школи є її бібліотека – осередок, навколо якого організуються різні спільноти, які формуються під час навчання дітей у школі: учнівська, вчительська, батьківська, а також відбувається взаємодія цих спільнот. З усіх видів бібліотек саме шкільна бібліотека має найбільше шансів впливати на ставлення майбутньої дорослої людини до інформації, знань, книг, читання, адже, з огляду на загальнообов'язковість середньої освіти, мережа шкільних бібліотек охоплює майже 100 % майбутнього працездатного населення країни. Тож від ефективності діяльності шкільних бібліотек, розуміння і бачення ними своїх завдань, можливостей їх реалізації залежить значною мірою і майбутній людський потенціал українського суспільства.

З огляду на це, актуальним є видання науковцями Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського практичного посібника «Сучасна шкільна бібліотека: організація роботи», підготовленого у рамках виконання наукового дослідження «Науково-методичні засади розвитку освітянських бібліотек як важливого складника освітнього середовища», спрямованого надання практичної допомоги бібліотекарям закладів загальної середньої освіти щодо удосконалення їхньої професійної діяльності. Нинішнє електронне видання стало новим

кроком на шляху реалізації ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського системної роботи з вироблення організаційно-методичних засад функціонування освітянських бібліотек.

Практичний посібник підготовлений у серії «На допомогу професійній самоосвіті працівників освітянських бібліотек» з метою підвищення якості та ефективності роботи шкільних бібліотек як культурних осередків навчальних закладів, сучасних бібліотечно-інформаційних центрів.

Сьогодні на шкільні книгозбірні покладається відповідальне завдання: сприяти реалізації державної політики в галузі освіти, розвитку навчально-виховного процесу. Виконання означеного передбачає участь бібліотек у формуванні у школярів загальної та інформаційної культури, вихованні національної свідомості, шанобливого ставлення до духовного надбання свого народу і книжки як документного відображення духовної спадщини людства, любові до читання і вміння користуватися бібліотекою, її продуктами, сервісами. З іншого боку, шкільна бібліотека спрямовує свої зусилля на піднесення професійної компетентності педагогічних кадрів, розвиток самоосвіти учнів і педагогів.

Посібник, що рецензується, складається з семи розділів, у яких обґрунтовується необхідність модернізації діяльності бібліотек шкільних навчальних закладів, оновлення її змісту, розвиток інформаційної, освітньої, культурологічної, виховної, пізнавальної, інтелектуальної функцій шкільних бібліотек, створення нової моделі бібліотеки, послідовно розкриваються основні питання технології роботи шкільної бібліотеки, зокрема питання формування бібліотечного фонду, забезпечення бібліотечного та бібліографічного обслуговування, застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, удосконалення форм і методів соціокультурної роботи, виховання інформаційної

культури учнів, планування та звітності тощо. У виданні узагальнено досвід кращих бібліотек закладів загальної середньої освіти з реалізації основних напрямів їхньої діяльності.

Слід відзначити, що у посібнику висвітлюються не лише основні теоретичні аспекти функціонування шкільної бібліотеки, а й надаються практичні поради стосовно ефективних форм і методів реалізації нею своїх завдань. Зокрема, для шкільних бібліотекарів будуть корисними наведені авторами посібника приклади акцій і заходів, спрямованих на розвиток бібліотечного фонду, таких як «Книжка шукає спонсора», «Подарунок від...», «Книжка в подарунок», «Книга року», «Різдвяне диво», «Стенд видавництва в бібліотеці», «Букросинг», рекомендації стосовно обліку і опрацювання документів (наприклад, різні варіанти бібліографічних записів), відомості стосовно організації електронного каталогу – його формування, особливостей програмного забезпечення, здійснення електронного каталогізування тощо.

Заслуговує на увагу виокремлення авторами посібника спеціальним підрозділом комплексу питань, пов'язаних з організацією сучасного бібліотечного простору – розміщенням фонду, облаштуванням читального залу – у такий спосіб, щоб максимально забезпечити реалізацію відкритого доступу до інформації, знань, сприяти зручності роботи з ними. Запропоноване зонування бібліотечного простору слугує додатковим інструментом його ефективного використання. Пропонується також виокремлювати ближню зону – «бібліоекспрес», яка надає доступ до документів підвищеного попиту (нова, «модна», популярна література), середню зону – «бібліоконстанта», де зібрані документи, що становлять ядро фонду, та дальню зону – «бібліоретро», де зберігаються документи нечастого або одиничного попиту. Важливо, що у посібнику, наголошується: підтримка ефективного функціонування бібліотечного фонду вимагає здійснення постійного моніторингу читацьких інтересів, аналізу відповідності розташування документів у різних зонах бібліотечного простору, внесення, за потреби, необхідних змін.

Виходячи із запропонованих у розробленому Міжнародною федерацією бібліотечних асоціацій (ІФЛА) проєкті Керівництва для шкільних бібліотек рекомендацій з організації простору шкільної бібліотеки, автори посібника пропонують, за можливості, виокремлювати в бібліотечному просторі:

- зону для занять і досліджень – простір для розміщення інформаційного стенда, каталогів, столів для занять, столів або стелажів для довідкових матеріалів і базових колекцій, зокрема тематичних виставок, які користуються підвищеним попитом;
- неформальну зону для читання – простір для читання школярами книжок, періодики, в якому формується їхні навички для здобуття знань і задоволення читацьких потреб;

- навчальну зону – простір для формального навчання малих і великих груп, класів з використанням різних технологій, а також виставкова зона, де можна розмістити до 10 % усіх школярів;
- зону медійної продукції та групової проєктної діяльності – простір для індивідуальної, групової роботи та роботи з класами. Такі зони часто називають «лабораторіями» або «навчальними майстернями», які використовуються для практичної освітньої діяльності, у т. ч. зі створенням інформаційних продуктів (наприклад, відеороликів, блогів, подкастів, постерів, інфографіки);
- адміністративна або офісна зона – простір для книговидачі, опрацювання медійних матеріалів бібліотеки, зберігання обладнання, витратних матеріалів та фондів.

З актуалізацією в умовах негативних інформаційних впливів завдання щодо підвищення в суспільстві рівня медійної та інформаційної грамотності, доречним є виокремлення в посібнику розділу, присвяченого питанням участі шкільних бібліотек у формуванні інформаційної культури школярів (Розділ 6. Формування інформаційної культури учнів). У виданні висвітлюються особливості підходів до роботи бібліотекарів з різними віковими групами школярів, даються рекомендації стосовно форм, видів навчання, корисної літератури та інформаційних ресурсів, у т. ч. на основі мобільних технологій і технологій доповненої реальності.

Цілком слушно основний текст посібника доповнений Додатками. Паспорт бібліотеки закладу загальної середньої освіти; Положення про бібліотеку закладу загальної середньої освіти; Законодавча і нормативна база діяльності бібліотек: рекомендаційний список літератури; зразки і форми схем Тематико-типологічного плану комплектування у формі таблиці; Щоденник роботи бібліотеки; Типові правила користування бібліотеками в Україні; Орієнтовний план заходів з національно-патріотичного виховання у шкільній бібліотеці. Корисні Інтернет-ресурси для шкільних бібліотек, які стануть у нагоді читачеві, можуть бути використані під час організації роботи шкільної бібліотеки.

Слідування поданим у посібнику рекомендаціям уможливить більш повне розкриття внутрішніх резервів шкільних бібліотек, раціональне вирішення питань організації бібліотечної роботи, підвищення якості та оперативності інформаційного обслуговування учасників навчально-виховного процесу. Безперечно, видання сприятиме впровадженню нових знань з питань бібліотечно-інформаційної діяльності, передового бібліотечного досвіду в практику роботи шкільних бібліотек. Практичний посібник адресується працівникам освітянських бібліотек різних типів і видів. Він може стати в нагоді фахівцям бібліотек інших систем і відомств, а також буде корисним для тих, хто займається науковою, педагогічною та науково-методичною діяльністю.